

השאלות הנוגעות לענין אבילות - שיעור 656

I. פסקי רב משה

- (א) מי שאומר קדיש על אחר שאינו אביו או אמו צריך לומר עבורו קדיש י"ב חודש ואין חוששין שאומר שהוא רשע דהא אינו חייב בכבודו שהרי מעצם הדין צריך לומר עבורו קדיש י"ב חודש (אג"מ י"ד ז - ס"ב - ה)
- (ב) אף בקדיש איכא דין אמן יתומה שהוא אם יענה אמן כשלא יודע על איזה דבר מהקדיש הוא עונה או שעונה אחר כדי דיבור מעניית הקהל והאומר קדיש צריך לחכות מלהתחיל מה שאחר האמן עד שיכלה האמן מפני רוב העונים (אג"מ י"ד ז - ס"ב - ט"ז)
- (ג) לאבל על אב ואם לעבור לפני התיבה בחודש הי"ב דבר טוב הוא ואף שאין עלייהו חיובא הוא דבר טוב אבל הקדישים ואפילו קדיש דרבנן אין להו לומר (אג"מ י"ד ז - ס"ב - י"ז)
- (ד) מי שהוא בתוך שלושים קדים למי שיש לו יא"צ אף לעבור לפני התיבה מ"מ היא"צ יש לו הקדישים אחר פרקי תהילים אפילו כשיש אבל תוך שבעה וכן אחר לימוד משניות וכדומה דבזה כולן שוין וכן שלושים ומי שיש לו יא"צ קדים ליום הפסקה דהוא אחרון דחודש י"א אך מ"מ מסתבר שיתנו לו קדיש אחד (אג"מ י"ד ז - ס"ב - כ)
- (ה) אפשר להתיר לאבל תוך י"ב חודש לילך לסעודת בר מצוה כשהוא קרוב או ידיד כזה שהוכרח לילך ואם הוא שבת והוא בבית המדרש אינו צריך לצאת דהוי בפרהסיא וכן לסעודת שלום זכר אם הוא קרוב וידיד רשאי לילך אמנם לגבי סעודת חנוכה אפילו סעודת האדמורי"ם אין לילך וגם לסעודת חנוכת הבית אין לילך
- (ו) הנשים בבית אבל צריכות ללכת לחדר אחר דהוי מקום שפתוח לרבים שצריך בו מדינא תמיד הפרדה בין הנשים לאנשים וכ"ש לתפילה ובדיעבד נחשב זה לאקראי ואין להמנע מלהתפלל מחמת זה אבל בבית חתן די בכך שילכו האנשים המתפללים לזווית אחת שאינו פתוח לרבים (אג"מ ה - י"ג - ה) ובאקראי אפשר להתיר לאשה אחת להיות בבית הכנסת בלא מחיצה דאשה עולה למנין שבעה קרואים (רפ"ג - ג) אג"מ (שס) וע"ע בכף החיים (רפ"ג - כ"ה)
- (ז) לילך להקמת מצבה ביוראפ לא נתקבצו שום אינשי לזה אלא שהשמש דהחברא קדישא היה עוסק בהקמתה ובלי שום פרסום וגם בלא אנשי המשפחה ובאמעריקא עושין הקמת מצבה ברוב עם שא"כ אולי כשלא ילך הבן על הקמת מצבה על קברו של אביו יתחשב זה לבזיון אמנם לבטל תלמוד תורה דאחרים כדי שיהיה מנין שם אינו נכון כלל (ד"ע ואג"מ י"ד ז - ס"ב - ג)
- (ח) לחלק את המתפללים לשני מניינים שאחד מהם יתפלל מחוץ לבית הכנסת לצורך שני אבלים אין לעשות כן (כ) שהתפילה עצמה עדיפא כשאכא ספר תורה (כ) ודאי עדיפא להתפלל במקום שאיכא קדושת בית הכנסת ועוד (ל) דהרי ודאי עדיף להתפלל ברוב עם (אג"מ שס אות ד) ועיין בספר יוסף אומץ (דף 331) דלהתפלל כל התפילה לפני העמוד טוב יותר אכן תיקון זה אינו רק לעמי הארצות אבל לימוד תורה מועיל שבעתיים מכל התפילה ועל ידי כן מכניסין המת לגן עדן ואם הבן מתדש חידושי תורה זה עיקר העדיפות
- (ט) כשיש כמה אבלים בבית הכנסת צריך לחלוק התפילה באופן שיהיה מתפללין ועוברין לפני התיבה בכל יום שביום ראשון יתפלל אחד עד אחר נפילת אפים ואחד מאשרי ובא לציון ולמחר יתחלפו וכשיש שלשה אבלים יחלקו באופן זה גם עם מנחה וכשיש ארבעה יחלקו באופן זה גם עם מעריב וג"כ בחילוף בכל יום (אג"מ י"ד ז - ס"ב - ה)
- (י) מי שהיה מחלל שבת מחמת כפירה שאין מתאבלין עליו (י"ד ש"מ - ה) לא שייך לחייב להבין לומר קדיש אם מת על מטתו אמנם נהרג ביד עכו"ם אומרים קדיש אבל אם רצה לומר קדיש על אביו רשע מסתבר שרשאי דכן שהוא צדיק הא הוא מועיל אף לאביו שהוא רשע גמור דלכן לא מנו את אחז ואת אמוץ באותן שאין להם חלק בעולם הבא מפני חזקיהו ויאשיהו שהיו צדיקים (סנהדרין ק"ד) ושערי תשובה דרבינו יונה שער שלישי - קכ"ג) אך שלא לדחות אבלים אחרים אף שהם בי"ב חודש והוא בתוך שלשים (אג"מ י"ד ז - ס"ב - ו)
- (יא) צריך לומר קדיש י"ב חודש אחר אב שהיה מחלל שבת רק לתיאבון ולא דרך כפירה (אג"מ י"ד ז - ס"ב - ז)

יב) אין לאבל ללבוש קיטל ביו"כ שעיקר הטעם ללבישה הוא להיות דוגמא למלאכי השרת ביו"כ ובפסח הוא ג"כ לחשיבות שבשביל זה אין לאבל ללבוש (עס)

יג) מותר לומר קדיש דרבנן על מה שהציבור למדו כשלא למד עמהם דוקא שהוא מהדברים שכל הציבור אומרים כגון פרקי אבות ופרק איזהו מקומן ואין כאלוקינו ופטום הקטורת אבל בלימוד שלא שייך להציבור כגון פרק משניות מאחר דלא שייך ללימוד והוא עצמו הא לא למד אין לו לומר קדיש (אג"מ עס אות ה)

יד) אם אבל מתפלל לפני התיבה בעשי"ת ובראש החודש היה שייך להניח לאבל להתפלל אפילו הלל ומוסף בר"ח (נודע ביהודה ח - ל"ז) אבל ברוב המקומות אין מניחין אבל לומר הלל ומוסף לפני התיבה ויש מקומות שאין מניחין לאבל להתפלל בר"ח אפילו מעריב ומנחה ועביד כמר ועביד כמר עביד (אג"מ עס אות ט)

טו) מי שרוצה להזכיר נשמות אביו ואמו אפילו בתוך שנה ראשונה אין למחות בידו שאדרבה הנכון עמו (אג"מ עס אות י)

טז) מותר להביא ספר תורה לבית האבל אפילו אם אינו יכול לקרוא בו ג' פעמים וכן משמע מהמ"ב (קל"ה - מ"ז) וכבה"ל דביש עשרה חבושין בבית האסורין וה"ה לחולה שבאין אצלו עשרה לבקרו וכ"ש לאבל שאיכא מעלה וזכות להמת שיתפללו שם בעשרה אבל ודאי יש להשתדל לקרוא שם ג"פ (אג"מ עס אות י"ג)

יז) אבל שיש לו בנים קטנים אין לו לבטלם מלימודם (י"ד שפ"ד - ה) וכתב הש"ך דאין אבילות לקטן והשמיענו ב' דברים (c) שאף שרשאין להנהיג לקטנים שישמרו דיני אבילות מ"מ בלימוד התורה מחוייבין לשלחן ללמוד ואסור לחנכן לאבילות גם לענין איסור לימוד התורה (כ) כשלומד האב עצמו עמהן ברגילות מחוייב גם האב כשהוא ג"כ אבל ללמוד עם בניו הקטנים אף שהן ג"כ אבלים (אג"מ י"ד ז - ס - ג)

יח) אבל שנסע עם הארון לארץ ישראל וחזר לכאן הנוסע ישב כל ז' הימים מהקבורה אף ששאר האבלים ישבו קודם ויעמדו מקודם ולא היה ליושבים בחו"ל דין גדול הבית (עס ה)

יט) חברה קדישא שגובה מחיר גבוה עבור טהרת נפטר יש לידע שבעצם יש לח"ק לעסוק בנפטר בחינם ורק לבקש תשלום בשביל ההוצאות האמיתיות שלהם ואם יסרבו לשמוע לדעת תורה בענין זה יש להתאחד ולסדר ח"ק אחרת שינהגו כדין (אג"מ י"ד ז - ס"ז)

כ) שמעתי דטעם דרב יעקב קמנצקי נקבר בחו"ל היה למעט הוצאות וטירחת משפחתו לבקר קברו ועוד שאשתו מזיווג ראשון נקברה בחו"ל וע"ע באג"מ (ז - י"ד קס"ז) דכל המנהג דהליכה על קברי אבות אינו חיוב לכתבי האר"י ז"ל שהביא המג"א (תקנ"ט - סקט"ו) (התשובה לענין קבר ד' Akron, Ohio)

כא) עיין באג"מ (י"ד ז - קי"ד) בנוגע לענין פינוי המת מביה"ק לא"י דמותר דכיון שלכפרה דידיה הוא ליכא בזיון להמתים שנקברו שם וגם אין בזיון למת עצמו ואינו מחלק בין מת גדול בתורה או לא (husband recovered)

כב) בענין פינוי עצמות השר משה מונטיפיורי לא"י כתב האג"מ (י"ד ג - קנ"ג) דאסר לפנה אפילו לא"י דההיתר רק לבנים שרוצים טובת אביהם ואמם ויהיה כמבזין את כל רבותינו מימות עולם והוא צוה שיקברוהו דוקא בעירו בחו"ל ולא יעבור על צואתו

כג) אין להשתמש בבית לווית של ישראל אם מייקרין ההוצאות ביותר והוא גרוע מלהרבה המכיר ממני אוכלי חיי נפש (ח"מ רל"ח - כ"ה) ומצד זה עשה ר"ג תקנה והטשאפעל שמייקרין ההוצאות ביותר גזלנים הם ועושים מעשה רשעות (אג"מ י"ד ג - קל"ד)

כד) שמעתי מרב דוד פיינשטיין בשם אביו שמי שבקש דוקא לקבור בא"י אבל בלא בקשה צריך לקברו בחו"ל דאין מעלה בקבורת א"י וצ"ע

II. בענין הקדישים - עיין בביאור הלכה (קל"ז צקונטרס מאמר קדישין) דיש חמשה חילוקים באמירת קדיש ואלו הם בן שבעה ובן שלשים ובן י"ב חודש ויום הפסקה ויארציט ואבאר

צפס לאלו נשמות אבי אורי ל אלטער ליסא ב"ר יעקב ארזכי ע"ה ואלו אורות האשה רחל ב"ר גרשון חנוך הסניך הכהן ע"ה